

Leksička raznolikost suvremene dječje slikovnice

Perić, Petra

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:337204>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-10**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODJEL ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

PETRA PERIĆ

LEKSIČKA RAZNOLIKOST SUVREMENIH DJEČJIH SLIKOVNICA

Završni rad

Petrinja, rujan 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODJEL ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

PETRA PERIĆ

LEKSIČKA RAZNOLIKOST SUVREMENIH DJEČJIH SLIKOVNICA

Završni rad

Mentor: doc. dr. sc. Katarina Aladrović Slovaček

Petrinja, rujan 2020.

Zahvala

Od srca zahvaljujem na odvojenom vremenu i stručnoj pomoći svojoj mentorici doc. dr. sc. Katarini Aladrović Slovaček. Također se želim zahvaliti svojoj sestri Matei koja mi je bila uzor i čije sam stope slijedila te roditeljima i baki Josipi, koji su mi uvijek gurali vjetar u leđa. Posebno se zahvaljujem svom suprugu, Dominiku, koji je bio velika podrška tijekom cijelog studija i koji je svojim strpljenjem i potporom uvijek bio uz mene, stoga njemu posvećujem ovaj rad.

Sažetak.....	
Summary	
1.Uvod	1
2.Usvajanje jezika	2
2.1 Usvajanje semantike.....	7
2.2Leksička kompetencija.....	9
3.Suvremene dječje slikovnice	13
3.1 Slikovnica u vrtiću	20
4.Istraživanje	22
4.1 Cilj i problemi istraživanja.....	22
4.2 Hipoteza.....	23
4.3 Opis instrumenta	23
4.4 Rezultati.....	24
5.Zaključak	28
6.Literatura	30

Sažetak

U ovom radu se istražuje usvajanje jezika, njegove karakteristike i obilježja. Osim toga, objašnjen je pojam semantike i na koji način djeca šire svoj vokabular. Leksički razvoj je najdinamičniji dio jezičnoga nastanka, zato je bitno znati proces usvajanja leksika, na koji način razvijati leksičke kompetencije i kako dobro obraditi leksičku jedinicu.

Slikovnica je prva knjiga s kojom se dijete susreće. Uz to, ona razvija djetetov vokabular i maštu, djetetu stvara pozitivnu sliku o sebi, razvija pozornost i ciljano prenosi neku poruku.

Naglašava se funkcija dijaloškog čitanja u vrtiću, kako ga provesti i koje su smjernice.

Tekst slikovnice mora biti prilagođen djetetovu razvoju, zanimljiv i suvisao. Važno je da ilustracija bude estetski vrijedna kako bi djeca stvorila osjećaj za lijepo, realna kako bi lakše objasnila određeni pojam te kreativna kako bi dijete dobilo poticaj za stvaralaštvo.

Također, obavljeno je istraživanje u kojem su analizirane tri različite slikovnice obzirom na leksičku raznolikost. Očekuje se da je broj pojavnica, različenica i najčešćih sveza riječi približno jednakog raspona.

Osim toga, pretpostavka je da unutar slikovnica, iste vrste riječi tj. njihova frekvencija zastupaju sličan postotak. Analizom je utvrđena leksički najzahtjevnija slikovnica te je dokazano kako slikovnice leksički ne odstupaju u velikoj mjeri jedna od druge.

Ključne riječi: jezik, semantika, leksička kompetencija, slikovnica

Summary

In this paper, we explore the use of language, its characteristics and features. In addition, a term of semantics is explained how children expand their vocabulary. Lexical development is the most dynamic in language evolution, so it is important to know how to use lexicons, how to create lexical competencies and how to process a lexical unit well.

The Picture Book is the first book a child encounters. In addition, it develops the child's vocabulary and imagination, the child creates a positive image of himself, develops attention and achieves transmission of a certain message.

It emphasizes the function of dialogic reading in kindergarten, also, how to explore it and what are the guidelines.

It is described that the text of the picture book must be adapted to the child's development, interesting and meaningful. It is important that the illustration is valuable to help children create a sense of beauty, realistic to make it easier to explain a particular term and creative to give the child a boost for creativity.

Also, a study was conducted, in which three different picture books were analyzed considering lexical diversity. The number of occurrences, variants, and most common word combinations is expected to be in approximately equal range.

In addition, it is assumed that within picture books, the same types of words, ie their frequency, represent a similar percentage. The analysis identified the most lexically demanding picture book and proved that picture books do not deviate greatly from each other lexically.

Keywords: language, semantics, lexical competence, picture book

1. Uvod

Oduvijek me zanimalo kako i na koji način zapravo usvajamo jezik, radi li se to da imamo urođene obrasce gramatike, usvajamo li jezik oponašanjem, iskustveno ili je to jednostavno urođena sposobnost?

U procesu usvajanja jezika postoje četiri etape koje svatko mora proći, dali su one međusobno povezane i što se događa ako dijete ne boravi u dobrom govorno-jezičnom okruženju?

Vrlo je zanimljivo saznati na koji način usvajamo semantiku i istražiti pojam kategorije. Pojam kategorije daje novije pristupe semantici, hrvatski je jezik morfološki jako bogat, stoga djeca već u ranoj dobi uče da dodavanjem morfema daju određeno značenje riječi.

Usvajanje leksika može se odvojiti u dva razdoblja, kako bi leksička jedinica mogla biti dobro provedena mora imati uključene sve jedinice (ortoepska, ortografska, flektivna, sintaktička, kolokacijska i semantička).

Kako bi dijete usvojilo vokabular, ono mora imati dobro razvijane sve navedene jedinice.

Suvremena dječja slikovnica igra veliku ulogu u djetetovu životu. U dolje navedenom tekstu navela sam koji su zapravo ciljevi slikovnice, na koji način je možemo podijeliti s obzirom na oblik, strukturu izlaganja, sadržaj, tehniku i na sudjelovanje recipijenta. Osim toga, navedeno je pet funkcija slikovnica i što koja daje djetetu. Kako su se djeca s godinama mijenjala, samim time došlo je na red da dođe i do nadopune slikovnica, zbog toga je danas sve popularnija digitalna ili multimedijalna slikovnica koja kombinira tekst, zvuk, animaciju i film.

Čitanje se prije prakticalo isključivo pripovijedanjem i monologom, no studije su pokazale na koji način dijaloško čitanje utječe na djetetov vokabular i govorne sposobnosti.

Zbog toga što su navedene funkcije jezika od neizmjerne važnosti za širenje dječjeg vokabulara, trebalo bi skrenuti pažnju na leksičku raznolikost u suvremenim dječjim slikovnicama i po kojim se to segmentima razlikuju jedne od druge.

2. Usvajanje jezika

Jezik je složen sustav koji se sastoji od različitih varijeteta od kojih svaki ima različite jezične razine. Jezik se često mijenja zbog toga što njegovi govornici žive u svijetu koji se stalno mijenja stoga se mijenja i njihov način govora. Ipak, jezik je dovoljno jak da može pretrpjeti promjene i ostaje glavna komponentna komunikacije. Kako bi pomogli mlađim govornicima, moramo poznavati svoj jezik i na koji način se on usvaja. Usvajanje jezika, je inače, složen proces obzirom da uključuje usvajanje fonologije, rječnika, morfologije, semantike, sintakse i pragmatike. Usvajanje jezika dijeli se na predjezično i jezično razdoblje. (Hržica i Peretić, 2015.)

Predjezično razdoblje, bez obzira na naziv, je također razdoblje u kojem se usvaja jezik. Današnja istraživanja plača novorođenčadi rezultiraju da dijete već u utrobi usvaja uzorke materinskog jezika. Mampe i sur. (2009.) tvrde da plač novorođenih Nijemaca ima silaznu intonaciju, dok u Francuskoj djeca plaču uzlaznim tonom. Smatra se da je plač prva komunikacija djeteta s ostatkom svijeta, zbog toga je predjezično razdoblje zapravo i jezično. U početku se dijete glasa zbog nelagode, no kasnije se razvija glasanje iz ugone. (Martinović, 2011.)

Početak jezičnog razdoblja kreće u trenutku kada dijete kaže svoju prvu riječ.

U drugom mjesecu života dojenče počinje primjećivati ljude oko sebe. U prisutnosti druge osobe dijete postaje življe, maše ručicama, a ubrzo se javlja i posebno glasanje. Od toga vremena nadalje dijete postaje prilično osjetljivo na ljudski glas. Čuvši ljudski glas, obično mijenja svoje ponašanje – prestaje plakati, okreće glavu prema izvoru glasa, počinje se javljati glasovima ugone, itd. (Furlan, 1963.)

Pojam usvajanje jezika povezujemo s razvojem jezičnih sposobnosti kod djeteta. Taj pojam pojavio se prvi puta 1960-tih godina te se počeo upotrebljavati za proces različit od učenja jezika u odrasloj dobi. Taj pojam odnosi se samo za tzv. kritično razdoblje koji se odvija u najranijoj dobi između prve i treće godine. U tome periodu se aktivira mehanizam za usvajanje jezika koji sadrži načela univerzalne gramatike. Chomsky (1957.) tvrdi da su čovjeku urođeni obrasci gramatike koji nisu obrasci samo za jedan određeni jezik, već su obrasci gramatike za sve ljudske jezike. Drugim riječima, jezična sposobnost je genetički uvjetovana.

Jezik je složen sustav (Kuvač,2007.), ali za one koji ga rabe ipak je jednostavan. Djeca usvajaju jezike nesvjesno i s lakoćom. Prve tri godine djetetova života obuhvaćaju najintenzivniji razvoj. U periodu između druge i treće godine djetetov se rječnik kontinuirano povećava. Da bi dijete moglo usvojiti jezik, mora imati sposobnost spontanog učenja bilo kojeg jezika, uključujući i sposobnost oponašanja jezičnih uzora, tvrdi Kuvač (2007:44). Potrebno je naglasiti da je posebno važno da netko s djetetom komunicira i razvija govor jer, prema Kuvač (2007.), „donekle urođene, a donekle stečene jezične sposobnosti omogućuju djetetu da uspije usvojiti jezik.“

Prema Jelaski (2007.) usvajanje jezika svrstava se u tri kategorije. Prva grupa stručnjaka smatra da djeca uče oponašajući i na taj način usvajaju jezik, druga grupa stručnjaka smatra da je to urođena sposobnost, dok treća grupa stručnjaka tvrdi da se to radi o međudjelovanju te da su temelj opće sposobnosti i iskustvo.

Stručnjaci su na početku smatrali da dijete isključivo razvija jezik oponašajući, tj. da je oponašanje model za učenje jezika kao i svakog drugog ponašanja. Takvo je shvaćanje odgovaralo biheviorističkoj teoriji. Kasnije se ta teorija odbacila zbog toga što dijete ne ponavlja sve što čuje, uostalom netočna je tvrdnja da pojedinac jezik uči samo i isključivo ponavljanjem. Mnogi su nakon te spoznaje odbacili tu teoriju dok prema Jelaski (2007.) oponašanje ne može biti temelj u usvajanju jezika, ali je jako važno kod usvajanja riječi i glasovnog sustava.

Svaki čovjek ima urođenu sposobnost za razvijanje jezika. Važno je napomenuti da postoje tzv. *Divlja djeca* koja nisu živjela u okolini u kojoj se razvija jezik i govor, ona su boravkom u adekvatnoj okolini uspjela usvojiti jezik na dobroj razini. Zato je za djecu od velike važnosti da budu okruženi okolinom koja će ih poticati na razvijanje jezika i govora. Zbog toga što djeca usvajaju jezik i na taj način, roditelji i odgojitelji moraju biti dobri jezični (Buzećan, 2017.)

Kao osnovnu osobinu djeteta u dobi Piagetovih „*konkretnih operacija*“ moramo istaknuti djetetovu sposobnost da razumije ono što se događa pred njegovim očima,

što može dotaknuti, vidjeti i čuti (Vrhovac i sur, 1999). Ta teorija govori da dijete najbolje nauči ono što je iskusilo, također zbog te teorije *divlje djetete* će u poticajnom okruženju usvojiti jezik baš zbog toga što ga je iskusilo i bilo prisutno, ali možda ne i u potpunosti. Zbog toga Jelaska tvrdi (2007:46.) „*Urođena sredstva za obradu podataka i oblikovanje unutrašnjih struktura omogućuju djetetu da sastavi gramatiku svojega materinskoga jezika koja se razvija uslijed sve složenijih odnosa s bliskim osobama i svijetom.*“

Iako svaki pojedinac ima urođenu sposobnost za razvijanje jezika, za razvijanje istoga potreban je model i dobra govorna i jezična okolina te isto tako iskustvo koje je dijete samo stvorilo.

Kada dijete usvaja jezik, ono mora proći kroz četiri kategorije unutar toga procesa:

1. Usvajanje glasovnog sustava koji započinje s fiziološkim krikom u najranijoj dobi
2. Uporaba gramatike
3. Usvajanjem semantike. tj. sposobnost razumijevanja i priopćavanja značenja
4. Sposobnost komunikacije.

Kroz ta četiri aspekta svako dijete mora proći, ona su međudnosu i neodvojiva. Proces usvajanja jezika prema Ljubešić (2003) ovisi i o razvoju različitih domena i sposobnosti kao što su: percepcija, kognicija, motorika i socijalizacija. Uz pomoć odraslih, u većini slučajeva majke, djetetu je omogućeno da uđe u jezičnu zajednicu i spozna kulturu koja je dio njegova materinskog jezika (Prebeg-Vilke 1991). Jezik smatramo apstraktnim sustavom, dok je govor konkretan. U tijeku razvijanja djetetova jezika ne može se isključivo pratiti samo govorni razvoj već i druge segmente koji su vezani uz razvijanje govora kao što su razvijanje socijalnog aspekta, tj. komunikacije u društvu u kojem se dijete osjeća dobro.

U dolje navedenoj tablici prikazan je govorno-jezični razvoj djeteta prema dobi. Kronološki su prikazane neki od karakteristika i procesa kroz koje dijete prolazi.

Tabela 1. Govorno-jezični razvoj djeteta prema dobi, Kovač Eva (2013.)

Dob djeteta	Govorno-jezični razvoj
0-3 mj.	raspoloženja izražava glasanjem, smijanjem i plakanjem, sluša glasove i druge zvukove
3-9 mj.	igra se govornim organima, stvara mnoštvo glasova, na ugodne glasove odgovara smijehom, na neugodne plačem, nakon 6. mj. imitira glasove odraslih, pojava slogovanja, npr. mamama, bababa...
9-15 mj.	razumije geste, izraz lica i promjene u tonu glas, te odgovara na njih, razumije značenje više jednostavnih riječi, slogovanje je bogato i sliči pravim riječima, javlja se prva riječ sa značenjem, imitira nove zvukove i akcije, pogledom traži imenovani predmet, gestom, pokazivanjem ili vokalizacijom pokazuje što želi, odmahuje glavom u značenju NE, reagira na svoje ime
	govori 5-20 riječi, uglavnom imenice, intonacija brbljanja sliči intonaciji rečenice, pokazuje što želi, traži što želi vokalizacijom, pokazivanjem ili dodirivanjem, govori "pa-pa" i još neke ritualne riječi, protestira s "NE", te odmičući se
18.mj.-2. god.	koristi negacije, počinje koristiti zamjenice ja, ti, moje, koristi jednu riječ ili kratke fraze za izražavanje emocija, razumije pitanja tko?, što?, gdje?, na postavljena pitanja odgovara adekvatno s "DA" ili "NE", koristi oko 50 prepoznatljivih riječi, zna pokazati i imenovati svakodnevne stvari, oponaša zvukove životinja ili ih imenuje, ponavlja riječi koje čuje, slaže dvije riječi u rečenicu, npr. "Beba papa.", počinje koristiti glagole i pridjeve
2-3 god.	imenuje stvari svakodnevne upotrebe, dužina rečenice je 2-3 riječi, pita jednostavna pitanja, odgovara na pitanja tko?, što?, gdje?, uz imenice, glagole i pridjeve koristi zamjenice, priloge mjesta, počinje koristiti prošlo i buduće vrijeme, sluša kratke

	priče, zna odnose: u, na, gore, dolje, ispod..., lista slikovnice i imenuje slike, uključuje se u kratki dijalog, verbalno uvodi i mijenja temu, privlači pažnju riječima
3-4 god.	koristi rečenicu od 3-4 riječi, prilagođava svoj govor kada razgovara s mlađima od sebe, "čita" slikovnice, sluša priče oko 10 minuta, uključuje se u duži dijalog, objašnjava kada ga sugovornik ne razumije

Tijekom urednog govorno-jezičnog razvoja u prvoj godini djetetova života možemo očekivati igre govornim organima i imitiranje odraslih glasova. Uz to, dijete u toj dobi na nelagodu reagira plačem, a na ugodu smijehom. U periodu oko djetetovog prvog rođendana možemo uočiti prvu pravu riječ. Dijete se u tom periodu odaziva na svoje ime, usvaja uglavnom imenice te razumije značenje nekih jednostavnih riječi. U periodu između godine i pol i dvije godine, dijete usvaja neke od zamjenica te počinje koristiti negacije. Između druge i treće godine rečenica sadrži između dvije i tri riječi. Osim imenica, glagola, pridjeva i zamjenica dijete također usvaja priloge i prošlo i sadašnje vrijeme. Dijete u trećoj godini života koristi rečenice od tri do četiri riječi, zainteresirano je za slikovnicu, sluša priče i aktivno sudjeluje u dijalogu.

Broj usvojenih riječ s obzirom na djetetovu dob kod urednog govorno-jezičnog razvoja:

Tabela 2 Broj usvojenih riječi, Izvor: Apel, K., Masterson, J. (2004). Jezik i govor od rođenja do šeste godine: od glasanja do prvih riječi početne pismenosti – potpuni vodič za roditelje i odgajatelje. Lekenik, Ostvarenje

DOB U MJESECIMA	BROJ USVOJENIH RIJEČI
12-14	3-58
15-17	4-232
18-20	44-383
21-23	67-707
27-30	171-1509
30-40	598-2346

2.1 Usvajanje semantike

Semantika (franc. *sémantique*, prema grč. *σημαντικός*: koji ima značenje) je nauka o značenju.

R. McNamara (1972 prema Stančić i Ljubešić 1994) smatra da mnoge sintaktičke strukture djeteta ne može otkriti bez pomoći značenja koja već posjeduje. Isto tako, predlaže posebnu teoriju usvajanja jezika prema kojoj djeteta određuje reference za osnovne rečenične jedinice u rečenicama koje čuje i tada se koristi svojim znanjem o tim referencama u odlučivanju kakvo je semantičko značenje struktura koje govornik namjerava priopćiti.

Aladrović Slovaček (2019) smatra da kada se jednom odredi značenje riječi, djeteta je u stanju pojmiti što govornik namjerava priopćiti, na osnovi ono što već zna o toj temi.

Slobin (1966) radi ispitivanje u kojem su sudjelovala djeca koja su usvajala ruski jezik kao materinski. Autor je istaknuo kako se tvrdnje, bez obzira što nisu gramatički zahtjevne, kasno razvijaju u dječjem govoru. Dok s druge strane, djeteta shvaća odnose među tipovima rečenica bez poteškoća. Također, autor (1974) navodi primjer sintaktičke dvosmislenosti:

Posjeti rođaka mogu biti gnjavaža.

Posjeti rođacima mogu biti gnjavaža.

Objašnjeno je kako svaka dvosmislena rečenica ima jednu površinsku i dvije dubinske strukture. Postoje dvije interpretacije rečenica: površina razina koja je izravno povezana s rečenicom kako se ona čuje i dubinska koja se odnosi na samo značenje rečenice. Površinsku strukturu svrstavamo u fonetsku interpretaciju, dok dubinska struktura određuje semantičku interpretaciju rečenice. (Aladrović Slovaček, 2019)

U suvremenoj lingvistici mnogi teoretičari smatraju da bez uvida u značenje nema sustavna jezična opisa, tj. da je značenje okosnica čitavoga jezika. Tesinere (1959.) naglašava da analizirajući gramatičku strukturu rečenice moramo imati uvid i u njenu značenjsku strukturu koja je inherentna. Isto tako, Van Vallin i LaPolla (1997) ističu neraskidivu vezu između rečenične postave (gramatičke strukture rečenice) i njegove značenjske postave. Značenje je jedan od važnih čimbenika u objašnjavanju same jezične funkcionalnosti, tj. jezika kao kognitivnog i komunikacijskog sustava. (Raffaelli, 2015.)

Autorica Raffaelli (2015.) na početku knjige *O značenju* objašnjava da se *termin semantika* odnosi isključivo na disciplinu koja proučava značenje pa se sukladno tome sva obilježja, odnosi i strukture nazivaju značenjskima (značenjska obilježja, značenjski odnosi, značenjske strukture). Isto tako, smatra da je ta razdioba jako bitna jer je u središtu pozornosti, ne semantika, već značenje leksema, iskaza i morfema.

Značenje imaju i manji i veći jezični elementi tj. morfemi i frazemi. Semantika opisuje odnose između značenja riječi i drugih jezičnih elementima određenog jezika. Zapravo, takav opis između riječi pokazuje nam obilježja u kojima se riječi razlikuju.

Značenjska analiza ne otkriva samo velike razlike, već i posebne veze među riječima. Neki od njih su:

1. Sinonimija- dvije različite riječi označavaju isti koncept
2. Harmonija- jedna riječ označava dva koncepta
3. Polisemija - jedna riječ ima više značenja koja su međusobno povezana
4. Antonimija- dvije su riječi suprotne po značenju

Poseban značenjski odnos čine hiperonimija i hiponimija. Hiperonimi su riječi šireg značenja nadređeni hiponimima. Hiperonim životinja nadređen je hiponimima slon, mačka, pas i jelen. No, isti pojam koji je u jednom odnosu hiponim, u drugom može biti hiperonim. Tako je riječ pas hiperonim hiponimima labrador, pudlica, lovački pas i malamut. (Kuvač Kraljević, 2015)

Pojam kategorije je ključan za novije pristupe semantici. Kuvač tvrdi da kategorija označava skup pojmova koji dijele određena obilježja te imaju nadređen pojam (hiperonim) kao ime kategorije. Kod tradicionalnog pristupa semantici gledali su članove kategorije kao nositelje niza zajedničkih značenjskih obilježja. Primjerice, svi cvjetovi trebali bi imati latice, stabljiku i korijen i u tu kategoriju spada ruža, tratinčica, maslačak itd. Elenaor Rosch (1973; 1975) donijela je novine u semantiku. Rosch smatra da granice kategorija nisu tako čvrste, već da postoji stupnjevost u pripadnosti članova kategoriji. Točnije, smatra se da neki predstavnici bolje predstavljaju kategoriju od drugih. Prototipni članovi su bolji predstavnici kategorije, dok rubni članovi ne predstavljaju kategoriju toliko dobro. Postoje također i članovi između prototipnih i rubnih. Rosch je napravila istraživanje 1975. godine u kojem je sudjelovalo 200 studenta te je određeno da prototipnost i rubnost članova kategorije određuju pripadnici jezične zajednice te se one kulturološki razlikuju i zavise i o jeziku.

Kad bismo slično istraživanje proveli u hrvatskome, kao prototipne ptice vjerojatno bi bili izdvojeni golub i vrabac. U primorskim bi krajevima Hrvatske kao prototipna ili jedna od prototipnih ptica bio izabran galeb. (Kuvač Kraljević, 2015.)

Kao i ostali jezični elementi, semantika se usvaja postupno. U hrvatskom jeziku koji je morfološki bogat, djeca već u vrlo ranoj dobi uče da dodavanjem nekog morfema riječ dobije određeno značenje. Djeca najlakše usvajaju imenice jer je njihovo značenje konkretizirano tj. to su većinom predmeti koji su najčešće u njihovom okruženju. Glagoli, kao vrsta riječi kojom se imenuje radnja, konceptualno su složeniji te se javljaju kasnije. Istraživanja u različitim jezicima (pregled: Tribushinina i sur., 2013) pokazuju da su pridjevi kategorija riječi koja se usvaja kasnije jer je teže povezati riječ s konceptom osobine nego s konceptom predmeta (imenica) ili radnje (glagol). Pokazalo se i da je za usvajanje pridjeva izrazito važan kontrast, to jest poticajno je za dječje usvajanje da se u govoru roditelja pridjevi predstavljaju u antonimskim parovima ili zajedno s drugim pripadnicima semantičke kategorije (na primjer, boje) (Tribushinina i sur., 2013).

Djeca će na početku prije naučiti prototipne članove kategorije, a kasnije će usvojiti naziv kategorije pa tek onda rubne članove. Takvim učenjem može doći do toga da dijete rabi prototipnog člana kao naziva cijele kategorije.

Pretpostavka o usvajanju semantičkih crta pretpostavlja da djetetu, kada se počne koristiti prepoznatljivim riječima, puno značenje riječi nije poznato jer se ono za te riječi koristi samo dijelom rečeničnih ulaza koji samo u izvjesnoj mjeri odgovaraju nekim komponentama značenja u rječniku odraslih osoba. Usvajanje semantičkog znanja u djece sastoji se od dodavanja novih crta značenja rečeničkome ulazu za jednu riječ sve dok se kombinacija crta za tu riječ ne podudara s potpunim značenjem. (Aladrović Slovaček, 2015)

Semantika je sama po sebi vrlo složena disciplina. Za dobro razumijevanje semantike potrebne su godine istraživanja i analiziranja te je tek tada moguć ispravan pogled iz svih perspektiva.

2.2 Leksička kompetencija

Leksička se kompetencija najčešće definira kao poznavanje i sposobnost korištenja vokabulara nekoga jezika (ZEROJ 2005), a dio je jezične kompetencije, najčešće semantičke

kompetencije (Marconi 1997). Leksička kompetencija označuje znanje o značenju neke riječi, tj. uporabe te riječi u kulturnom, lingvističkom i sociolingvističkom kontekstu. U istraživanju koje su proveli Din i Ghani (2018) došlo je do zaključa kako bi se bez gramatike i dalje mogla na neki način provoditi komunikacija, no bez rječnika ne. Da bi učenik usvojio novu riječ, treba joj biti izložen više od sedam, a po mogućnosti i desetak puta (Laufer 2005: 226–227). Zbog toga što je razvoj leksičke kompetencije kod djece različit od usvajanja leksičkih sastavnica kod odraslih govornika, svakako bi trebalo obratiti više pažnje tijekom rano jezičnog i razvojnog razdoblja, procesu ovladavanja općim leksikom. Leksički razvoj kod djeteta predškolske dobi najviše ovisi o tome koliko je dijete izloženo jezičnom unosu, govornoj komunikaciji i kognitivnim odlikama djeteta. Autorica Ingram(1989.) tvrdi, da zbog toga što ne postoji gramatička struktura u ranim dječjim iskazima, da se razvoj gramatike i sintakse nadograđuju na rječnik.

Veća izloženost jezičnome unosu i češća uporaba riječi u različitim kontekstima, omogućuje lakše procesuiranje novih leksema i brže umrežavanje s ostalim riječima iz umnoga leksikona. Tako se ostvaruje viša razina leksičke kompetencije te povećava sposobnost korištenja vokabulara. (Aladrović Slovaček i Pavličević-Franić, 2018.)

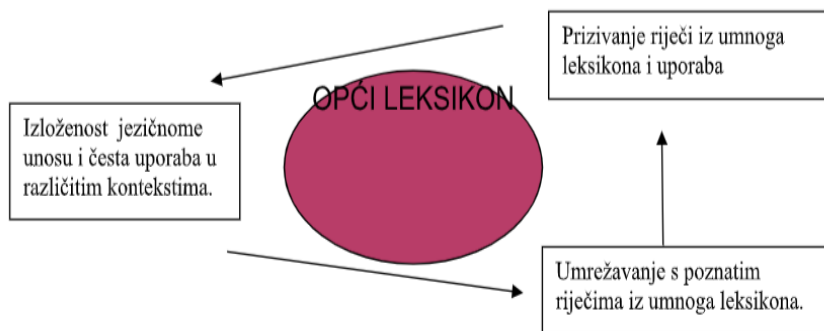
Sam proces oblikovanja ranog leksika odvija se u nekoliko etapa:

1. Prepoznavanje riječi
2. Recepcija i razumijevanje riječi
3. Pravilna uporaba riječi,

nakon toga dolazi do proizvodnja drugih riječi i većih jezičnih jedinica.

Dijete svaki dan usvoji neku novu leksičku stavku koju dodaje svome individualnome umnome leksikonu, a nakon uspješne recepcije i općemu leksikonu. Predškolsku dob dijete završava s prosječno 10.000 riječi. (Aladrović Slovaček i Pavličević-Franić, 2014)

Razvijanje leksičke kompetencije trebalo bi započeti s pojačanim jezičnim unosom. U procesu se semantička polja povezuju s poljima već poznatih riječi koje dijete uzima iz svog metalnog leksikona. Kada se ista riječ dovoljno puta ponovi, učenik će ju usvojiti i moći će ju pravilno koristiti te će mu ona ući u dugoročno pamćenje.

Slika 1. Proces širenja dječjeg vokabulara (Aladrović Slovaček i Pavličević-Franić, 2018)

Poznavanje i sposobnost uporabe jezika, što nazivamo leksičkom kompetencijom, sastoji se od jezičnih i gramatičkim dijelova. Leksički elementi sami po sebi tvore gotove izraze kao što su idiomatske veze, kolokacije, rečenične formule i pojedinačne riječi. *Prema nekim stručnim mišljenjima leksička se kompetencija može shvatiti kao skup međusobno povezanih potkompetencija: kompetencije za izgovor, pisanje, morfologiju, sintaksu, značenje, kolokacije, konotaciju, asocijacije, socijalnu kompetenciju i slično. (Laufer 2006: 154)*

Kako bi neka leksička jedinica bila na dobar način provedena, ona mora imati uključene ove razine:

1. Ortoepsku - drugim riječima označava pravogovornu kompetenciju, učenik bi trebao znati sam pročitati pripremljeni tekst
2. Ortografsku - drugim riječima označava pravopisnu kompetenciju, označava vještinu koja se bazira na produkciji i percepciji koju tvore pisani tekstovi. Sustav pisanja u cijeloj Europi temelji se na abecedi, po tome sustavu dijete (učenik) bi trebalo znati razliku između: oblika velikih i malih slova, poznavati i pravilno pisati interpunkcijske znakove te pravilno pisati riječi.
3. Flektivnu - označava glasovne promjene i oblike
4. Sintaktičku - na koji se način uključuje u rečenice
5. Kolokacijsku - kombinacija s drugim leksički jedinicama

6. Semantičku - učenikova svijest o organizaciji značenja i njegovoj kontroli tog značenja. Može se podijeliti u tri kategorije (leksička, gramatička, pragmatička) te se svaka od njih uključuje određenu jezičnu cjelinu. Leksička se kompetencija bavi značenjima riječi, gramatička se bazira na značenjima gramatičkih elementa i kategorije, dok se pragmatična bavi posljedicama i pretpostavkama tj. logičnim odnosima.

Također, važno je naglasiti da postoji razlika između prijamnog i proizvodnog vokabulara. Razlika između ta dva pojma jest da, prijemni govor učenici razumiju, ali ne rabe samostalno, dok proizvodni rabe samostalno, ali im treba prilagoditi način obrade.

„Uspješnosti učenja vokabulara pridonosi dobro razumijevanje svake leksičke jedinice te njezino što češće ponavljanje i pojavljivanje u različitim kontekstima. Potrebno je dobro osmisliti koje će se leksičke jedinice poučavati u nastavi, koliko i kojim redoslijedom, osobito na nižim stupnjevima.“ (Udier, 2009.)

Leksičko usvajanje možemo podijeliti na dva razdoblja:

1. Kao što je već rečeno, jezično usvajanje počinje pojavom prve izgovorene riječi, no ta riječ mora imati svojevrsno značenje, što znači ako npr. dijete izgovori prvu riječ mama, da bi se smatralo da je to prva i *prava* izgovorena riječ, dijete prilikom izgovora te riječi mora misliti na majku. Također, možemo djetetu priložiti fotografiju, i ako ono samo prepozna da je na toj fotografiji mama, to je *prava* riječ. U ovoj fazi dijete najčešće rabi riječ po riječ i stvara holofraze. Npr. aca može biti maca, dobra maca ili makni macu, drugim riječima opseg može biti samo riječ, rečenica ili fraza. *Dijete holofraze koristi da bi komuniciralo svoje namjere o specifičnom iskustvenom događaju*“ (Tomasello, 2006.) *U početku se riječi usvajaju sporo i mnoge riječi koje dijete proizvodi u određenom razdoblju, kasnije ne nastavlja aktivno koristiti* (Hoff, 2001. prema Hoff i McKay, 2005.) U početku dijete puno više razumije, nego li može izgovoriti. Ovo razdoblje usvajanja rječnika traje oko 8 mjeseci. Za njegovoga trajanja djeca mjesečno usvoje 8-11 novih riječi te do njegovoga završetka imaju 50 riječi u svom aktivnom rječniku, dok ih razumiju oko 200 (Nelson, 1973.; Ingram, 1989.; Szagun et al., 2006.).

2. U osamnaestom mjesecu djeca naglo kreću svoj rječnik, takvo brzo usvajanje u leksičkom usvajanju zove se rječnički brzac (Kovačević, 1998.). *Za vrijeme rječničkoga brzaca dijete dnevno usvoji u prosjeku 9-10 novih riječi (Clark, 1995.), ali ubrzanje može biti i više, do 40 riječi mjesečno (Benedict, 1979.; Goldfield i Reznick, 1990.). Dijete u razdoblju rječničkoga brzaca počinje i shvaćati pojam kategorije (Muray, 2007. prema Neuman, 2011)*

Prema autorima Newmanu i Dwyeru, (2011) *Rječnik prosječnog dvogodišnjaka sastoji se od 272 riječi (Furlan, 1963.; Ingram, 1989.; Mussen et al., 1990.). Prosječni trogodišnjak u svom rječniku ima 896 riječi, a prosječni četverogodišnjak 1540. Između 3. i 5. godine djeca usvajaju u prosjeku 50 riječi mjesečno. Prosječni petogodišnjak tako raspolaže rječničkim blagom od 2000 riječi (Mussen et al., 1990.).*

3. Suvremene dječje slikovnice

Slikovnice su neizostavan dio dječjeg razvoja te su ključne za razvijanje mašte, govora i spoznaje. Sama slikovnica utječe na djetetovo obogaćivanje vokabulara i na poboljšanje govornih sposobnosti. Isto tako, dijete shvaća sliku kao simbol koji prenosi poruku, razvija pamćenje, razvija pozornost te najvažnije stvara pozitivnu sliku o sebi. U najužem smislu, slikovnica je prvo likovno-literarno djelo koje dijete susreće i doživljava svim osjetilima (Javor, 1996: 88). U dječje ruke slikovnica ulazi već prije prve godine života, a ostaje u njima sve dok zainteresiranost ne prestane, to je otprilike u drugom razredu, kada djeca nauče samostalno čitati. Prema Martinović (2011.) najcjelovitije tumačenje slikovnice donose B. Majhut i D. Zalar (2008.), iako ju i oni definiraju samo prema funkcionalnosti, te tvrde: „*Slikovnica je prva knjiga u životu djeteta, prijelaz od situacijskog konteksta na kontekst simbola. Svrha joj je da pomaže djetetu otkriti svijet i medij pisane riječi; razvija spoznajni svijet djeteta; izaziva emocije; razvija govor i bogati fond riječi; zadovoljava potrebu za novim.*“ (Martinović, 2011: 71)

Slikovnica nije samo i isključivo književno djelo, već je ona spaja književno i likovno, tj. spaja književni i likovni sadržaj.

Ciljevi slikovnica su: (Štefančić, 2000.)

- upoznavanje boja i likova,
- zapažanje elemenata na cjelinama,
- buđenje dječje mašte, razvijanja smisla za lijepo,
- pripovijedanje pripovijesti,
- slovkanje slova radi prepoznavanja i učenje,
- čitanje i stjecanje značenja pisane ili tiskane riječi,
- slušanje i razvijanje glazbene kulture,
- razvijanje psihomotoričkih sposobnosti,
- zadovoljavanje kreativnih potreba i
- odrastanje

Prema Majhut i Zalar (2008.) slikovnicu možemo podijeliti s obzirom na:

1. Oblik - laporelo (imaju oblik harmonike te su najzanimljivije najmlađima), pop-up, nepoderive, slikovnica igračka, multimedijaska slikovnica (ima i tekst i zvuk) i elektronička slikovnica koja danas izaziva najviše pažnje zbog toga što osim kombinacije likovnog i književnog sadržaja, također primjenjuje modernu tehnologiju

Slika 2. laporelo slikovnica

Slika 3. pop-up slikovnica

Slika 4. multimedijaska slikovnica „Mali princ“, autora Antoinea de Santa-Exupéryja

2. Strukturu izlaganja - pripovjedne (pripovjedač iznosi tekst slikovnice), tematske (problemske situacije u kojima se dijete susreće svakodnevno)
3. Sadržaj - sadržaj može obuhvatiti velik broj temi, „mogućnosti su bezbrojne (Majhut i Zalar, 2008)
4. Tehniku - fotografske, lutkarske, strip-slikovnice i interaktivne slikovnice
5. Na sudjelovanje recipijenata - autori tvrde da postoje slikovnice koje dijete može samostalno čitati i one u kojima je potreban odrasli pripovjedač

Tabela 3. vrste slikovnica obzirom na dob djeteta, prema: Kovač(2013.)

Dob djeteta	Karakteristike slikovnice
1.-3. god.	Uglavnom su previđene slikovnice bez teksta, laporelo slikovnice. Prve djetetove slikovnice prikazuju slike predmeta, pojava, životinja i osoba iz okoline iz kojih dijete uči imenovati, prepoznati, opisati i usporediti
3.- 4.god.	Preporučljive, zanimljive i poticajne slikovnice za ovu dob djeteta su one koje u sebi nemaju tekst ili ga imaju vrlo malo. Naglasak je stavljen na ilustracije čiji poredak čini priču koju dijete stvara samo ili uz pomoć odrasle osobe. U ovoj dobi djeci su zanimljivi i lako pamtljivi tekstovi u stihu.
4.-5. god.	Slikovnica u ovoj dobi bi također trebala imati manje teksta, a više ilustracija. Tekst u slikovnicama u ovoj dobi može biti bajka, basna, priča, narodna priča te tekst u stihu.
5.-6. god.	Djeci iznad šeste godine postaju zanimljive slikovnice s maštovitim i nedorečenim ilustracijama, složenije priče o dalekim krajevima i prošlosti,

Valja napomenuti kako dobne granice nisu strogo određene, a zanimanje djeteta za određenu slikovnicu ovisi o prethodnom iskustvu koje ima s čitanjem, pisanjem i slikovnicama, ali posebice i iskustvu u igri. (Stričević i Čičko, 2006)

Zalar (2009) ističe da je svrha, odnosno uloga slikovnice da pomogne djetetu otkriti svijet i medij pisane riječi. Slikovnica stvara naviku čitanja kod djece zato bi slikovnica prema Zalar (2008.) trebala biti svakodnevni dio djetetova života, kockica poveznica, tješiteljica i hrabrica.

Prema autorima D. Bionda i J. Čopu (2014.), Peter Čačko (2000, prema Bionda i Čop, 2014.), navodi pet funkcija slikovnica: informacijsko-odgojnu, spoznajnu, iskustvenu, estetsku i zabavnu, uz te navedene I. Martinović (2011.) dodaje i govorno-jezičnu funkciju:

1. Informacijsko odgojna- dijete može uz slikovnicu dobiti odgovore na pitanja koja ga zanimaju, povezuje odnose između stvari, primjećuje stvari i predmete koje do sada nije primjećivalo

2. Spoznaje - čitanjem dijete spoznaje nove stvari i odnose oko sebe
3. Iskustvena - bazira se na socijalizaciji djeteta, dijete spoznaje neke stvari koje do sada nije znalo, kao što je npr. vjerska tradicija neke druge religije
4. Estetska - dijete dobiva osjećaj za lijepo, razvija se zanimanje za likove u slikovnici, samim time biraju što im se sviđa te stvaraju svoj ukus
5. Zabavni - dijete dok čita mora biti zainteresirano, mora uživati, ne smije mu biti naporno ili nezanimljivo
6. Govorno-jezična funkcija - razvija se fonološka i fonetska svijest, dijete razvija morfologiju i sintaksu, usvaja rječnik, upoznaje se s različitim vrstama napisanog teksta i stvara uvijete za predčitalačke vještine

„Svrha je slikovnice pomoći djetetu otkriti svijet i medij pisane riječi; razvija spoznajni svijet djeteta; izaziva emocije; razvija govor i bogati fond riječi; zadovoljava potrebu za novim. Pokazuje odnose u ljudskoj okolini, pomaže sposobnosti pamćenja i zapamćivanja logičkih odnosa. Predočuje pojave koje dijete susreće, tehnička dostignuća, prometna sredstva. Navikava na uporabu knjige, razvija potrebu za njom, pruža djeci da vide očima umjetnika.“
(Zalar, Kovač-Prugovečki, 2009. prema Martinović 2011.)

Matulka (2008.) uz reference drugih autora u dolje navedenom tekstu stvara- podjelu na: 1) slikovnice za početne čitače; 2) slikovnice koje se vezuju uz određeni koncept; 3) slikovnice u digitalnom formatu; 4) slikovnice igračke; te 5) slikovnice u stihovima.

1. Slikovnica za početne čitače - prema Matulki (2008) djeca mogu lako čitati sama ili uz manju pomoć odraslih
2. Slikovnice koje se vezuju uz određeni koncept - one upoznaju djecu sa npr. slovima, brojevima, veličinama, oblicima, bojama, a postoje i slikovnice koje kombiniraju koncepte (Matulka, 2008)
3. Slikovnice u digitalnom formatu - *„pojašnjene kroz složenost i brojnost sastavnica, a koje utječu na proces kreiranja i publiciranja“* (Matulka, 2008.)

Hoffman i Paciga (2014) naglašavaju složenost digitalne forme koja uz zajedničke odlike s tradicionalnim slikovnicama, uključuje animacije, interaktivne sastavnice te korištenje tehnologije. U pojašnjenju digitalnih slikovnica, važna je i podjela koju navode Yokota i Teale (2014) temeljena na koracima u razvoju digitalnih slikovnica: 1) skeniranje cjelovite tiskane slikovnice, 2) pretvaranje slikovnice u filmski oblik, 3) mijenjanje oblika slikovnice dodavanjem sastavnica karakterističnih za digitalni svijet, 4) dodavanje interaktivnih sastavnica, uključujući igre koje proširuju priču.

4. Slikovnice igračke - u podvrsti slikovnica igračaka, izdvajaju se tiskane slikovnice sa sastavnicama za pomicanje, a koje je moguće prikazati u četiri kategorije (Matulka, 2008). U prvu kategoriju ulaze kartonske slikovnice, drugu kategoriju čine pop-up slikovnice, treća kategorija je kategorija slikovnica preklopnica, tj. slikovnica u kojima su dijelovi preklopljeni te skrivaju dijelove slike. Četvrta se kategorija naziva slikovnice s izrezima u kojoj su neki dijelovi izrezani kako bi se kasnije mogli otkriti. Popova (2015) kroz primjere različitih vrsta tiskanih slikovnica daje iscrpan opis pojedinih slikovnica i različitih interaktivnih sastavnica, poput igara s polugama (pul-tab games) i matričnog rezanja (die-cutting).
5. Slikovnice u stihovima - uključuju poeziju, uspavanke, brojalica i druge tekstove s rimom (Matulka, 2008). Stih nije samo njegov oblik, već i njegov ritam, metar, metafora ili kombinacija svega toga. *Slikovnice s predvidljivima stihovima, ritmovima i igrama riječima, pozivaju djecu na dovršavanje stihova, izmišljanje riječi i druge vrste fonoloških aktivnosti.* (Strasser i Seplocha, 2007)

Ipak, kroz godine slikovnica se mijenja, osim klasičnog tiska i ilustracija, djeca danas imaju više mogućnosti te je slikovnica dobila novi oblik koji se od nedavno počeo upotrebljavati.

U današnjem svijetu djeca odrastaju uz pomoć tehnologije te se njihov obrazovni sustav samim time i mijenja. Klasične tiskane slikovnice djeca vrlo lako mijenjaju novim interaktivnim multimedijским slikovnicama. Kako bi pojam bio jasniji, interaktivnost se odnosi na međusobnu ili recipročnu aktivnost ili na omogućavanje dvosmjerne elektroničke komunikacije (između osobe i računala). „Korisnik može manipulirati sadržajem, istraživati

ili na neki način utjecati na njega. Sadržaj reagira na korisnikov odabir, ali i sadržaj zahtijeva reakciju od korisnika.“ (Handler Miller, 2004)

Slika 5. Interaktivna slikovnica

U tradicionalnome smislu, slikovnicu igračku također smatramo interaktivnom zbog toga što one zahtijevaju interakciju i stvaraju put prema čitanju i dječjoj književnosti. U svijetu koji jako dobro prati tehnološki razvitak, digitalne odnosno multimedijske slikovnice doživljavaju velik uspon.

Digitalne slikovnice mogu se razviti na 4 načina: (Batarelo Kokić, 2015)

- Skeniranjem cjelovite klasične, tiskane slikovnice,
  - Pretvaranjem slikovnice u filmski oblik,
  - Mijenjanjem oblika slikovnice dodavanjem sastavnica digitalnog svijeta,
  - Dodavanjem interaktivnih sastavnica, uključujući igre koje proširuju priču.
- odgajate

Multimedija kombinira tekst, zvuk, animaciju, zvuk i film. Važno je reći da ova vrsta slikovnice nije prijetnja ili zamjena za tradicionalne slikovnice, već je ona samo njena nadopuna. Učenjem kroz igru (engl. „learn through play“) nazivamo način korištenja

multimedijalnih slikovnica. Multimedija može pomoći čak i djeci koja ne vole čitati baš zbog prisutnosti interakcije. Proces izrade interaktivne multimedijske slikovnice započinje izborom teme koja je pogodna za ovu vrstu slikovnice. Odabrana tema mora nuditi mogućnosti izrade animacija, interaktivnosti koja čitatelju omogućava stvaranje vlastitog toka reprodukcije slikovnice, ali uz očuvanje originalnog koncepta odabrane teme/priče/knjige. (Kovač, 2013)

Djeca današnjice se bitno razlikuju po ponašanju, zahtjevima nego li je to bilo u prošlosti. Gledajući da su zahtjevi veći, možemo zaključiti da bi po tome njihove sposobnosti također trebale biti veće.

Postoje obrasci ponašanja karakteristični za dječje ponašanje: (Brkić,2015)

- Slobodno nestrukturirano učenje i usvajanje vještina s mnogo slobodnoga vremena za istraživanje i otkrivanje, s minimumom intervencije odraslih
- Djeca se koriste svim svojim osjetilima pri učenju; započinju s konkretnim prelazeći na apstraktno
- Djeca sjajno oponašaju odrasle; rabe riječi, imitiraju ponašanje, pamte podatke i postupke koje i ne razumiju u potpunosti
- Djeca u dobi od 4 do 6 godina imaju bogat i maštovit život te nisu uvijek sposobna postaviti granicu između mašte i stvarnosti
- Dječji osjećaj za vrijeme, želja za natjecanjem i izravnost za postizanjem cilja razlikuju se od ciljeva kakve si postavljaju odrasli.
- Djeca vole ponavljanje situacija, što je odraslima najčešće izuzetno dosadno
- Djeca današnjice izložena su većoj raznovrsnosti iskustava i mnogo većoj količini informacija nego djeca u prošlosti

Zbog tih obrazaca poželjna je i nadopuna slikovnica.

3.1 Slikovnica u vrtiću

U tijeku čitanja dijete spaja tekst koji je u pismenom obliku sa onim što čuje. Za vrijeme čitanja, dijete spaja karakteristike teksta s onim što čuje. Djeca uživaju u aktivnostima čitanja slikovnica, sama istražuju na koji način držati knjigu, kako okrenuti novi list, prepoznaju

riječi po ilustracijama ili prvom slovu. Kada se djetetu čita slikovnica, dijete ne usvaja samo sadržaj te slikovnice, već i ono samo uči na koji način pričati priču. Kako bi djeca usvojila pojam teksta i slova, odgojitelj je dužan organizirati zanimljive, zajedničke aktivnosti koje će provodi zajedno. Kako bi dijete stvorilo zanimanje za tiskani i slovo, osim uloge odgojitelja, bitna je i uloga okruženja u kojem dijete biva, soba u kojoj dijete boravi trebala bi biti u skladu s njegovim razvojnim potrebama tj. puna tiskanih materijala. Odgojitelj je dužan da djeca aktivno sudjeluju u zajedničkom čitanju.

Obilježja dijaloškog čitanja:

- Interaktivnost
- Vodi se narativnim tekstom
- Zahtjeva temeljitu pripremu
- Namjeno je svim dobnim skupinama (osim mlađoj jasličkoj skupini)
- Ne vodi ga samo odgojitelj, već i djeca
- Zahtjeva komentare i mišljenja

Postoje tri nivoa dijaloškog čitanja:

1. Vrsta pitanja u kojima se može odmah vidjeti odgovor, odgovaraju engleskoj upitnoj riječi *who*, kada odgojitelj dobro unaprijed smisli pitanje (koje zahtjeva konkretan dogovor), dijete odgovara i samim time širi svoj vokabular npr. Koje boje je kosa ove djevojčice?
2. Vrsta pitanja otvorena odgovara, u kojem dijete ima slobodu izraza i mišljenja npr. Što misliš, što će se kasnije dogoditi?
3. Naprednija vrsta pitanja, koja zahtjeva razumijevanje sadržaja, npr. Što misliš kako se ta djevojčica sada osjeća?

Kada se planira aktivnost čitanja slikovnica, odgojitelj je dužan odabrati dobro vrijeme za čitanje, držati slikovnicu kako bi sva djeca vidjela (tekst i ilustracije), stvoriti ugodnu atmosferu, promatrati djecu kako reagiraju na tekst. Odgojitelj mora pronaći i/ili izraditi (sam ili uz pomoć djece) slikovnicu koja je primjerena dječjoj dobi, koja odgovara sadržajem i ilustracijama. Odgojitelj je model kako se odnositi prema knjizi. Pri kupnji slikovnice, važno je da je točno određen autor slikovnice, da su ilustracije ugodne oku, a ne prenapadne i da je sadržaj i količina teksta primjerena za djetetovu dob.

Kvalitetnu slikovnicu odgojitelji mogu koristiti u različitim aktivnostima. Djeci je najbliža simbolička igra pa tijekom čitanja prepoznaju različite svakodnevne stvari i radnje. U tom slučaju, djeca najčešće jedan drugome dodjeljuju uloge, pa može doći do improvizacije i dramske igre. Kada se djeca odluče na takvo što, odgojitelj može napraviti i likovnu aktivnost izrade scenskih lutaka. Zanimljiva je aktivnost u kojoj djeca promatraju slikovnicu bez teksta i sama izmišljaju svoj tekst, na taj se način razvija mašta, koncentracija, pažnja, razvija se samopouzdanje i govorne sposobnosti. Cilj aktivnosti je da djeca sama izmisle svoju priču temeljenu na slikovnici i baš zbog toga što su djeca autori, jedna slikovnica može imati nebrojeno puno vrsta i nikad se neće dogoditi da se dva puta ispriča u potpunosti ista priča.

Osim čitanja, slikovnice mogu biti i u stihu pa ih može i prepjevati. *Dijete treba zavoljeti pjesmu, a zavoljet će je ako mu je predstavimo kao '...nepresušni izvor riječi, boja, zvukova, iznenađenja, igre, doživljaja'* .(Posilović et al., 1986:67)

Navedene aktivnosti mogu se nadopunjavati i mijenjati s obzirom na dob i zainteresiranost djece, one su temelj za druge aktivnosti i mogu postati osnova za druge aktivnosti.

Najvrjedniji produkt aktivnosti u vrtiću je kada djeca iz neke aktivnosti sama kreiraju novu, to daje najveću odgojno-obrazovnu vrijednost.

4. Istraživanje

4.1 Cilj i problemi istraživanja

Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi leksičku raznolikost u suvremenim dječjim slikovnicama.

Iz navedenog cilja istraživanja proizlaze i sljedeći problemi:

1. Utvrditi leksičku raznolikost u prikazanim suvremenim dječjim slikovnicama
2. Utvrditi broj pojavnica, različenica, rečenica i najčešćih sveza riječi
3. Usporediti kategorijalnom analizom niskočestotne i visokočestotne riječi svake slikovnice
4. Napraviti kategorijalnu analizu vrsta riječi i njihovih frekvencija za svaku slikovnicu

4.2 Hipoteza

Očekuje se da će u slikovnicama biti najučestalija riječ glagol *biti*, a da će najmanje biti zastupljeni pridjevi. Također, da će niskočestotne riječi bit zastupljene u različitom broju u svim slikovnicama, dok će udio visokočestotnih riječi biti sličan .

4.3 Opis instrumenta

Istraživanje o leksičkoj raznolikosti suvremene dječje slikovnice provedeno je na temelju tri slikovnica.

1. Mrljek i Prljek slave fujkasti rođendan - priča o prljavim rukama
Autor: Jelena Pervan
Ilustracija: Jelena Brezovec
2. Tako je lijepo što smo različiti
Autor: Nikol Bali
Ilustracija: Antonia Janči
3. Car Edgar i mačji koncert na bijeloj kanti
Autor: Mirjana Klement
Ilustracije- Marijan Mavrić

4.4 Rezultati

Analizom je utvrđeno najveći broj pojavnica u slikovnici *Mrljek i Prljek slave fujkasti rođendan*, nakon toga slijedi slikovnica *Tako je lijepo što smo različiti*, a najmanji broj pojavnica ima slikovnica *Car Edgar i mačji koncert na bijeloj kanti*.

Grafikon 1. prikaz broja pojavnica, različenica i rečenica svih slikovnica

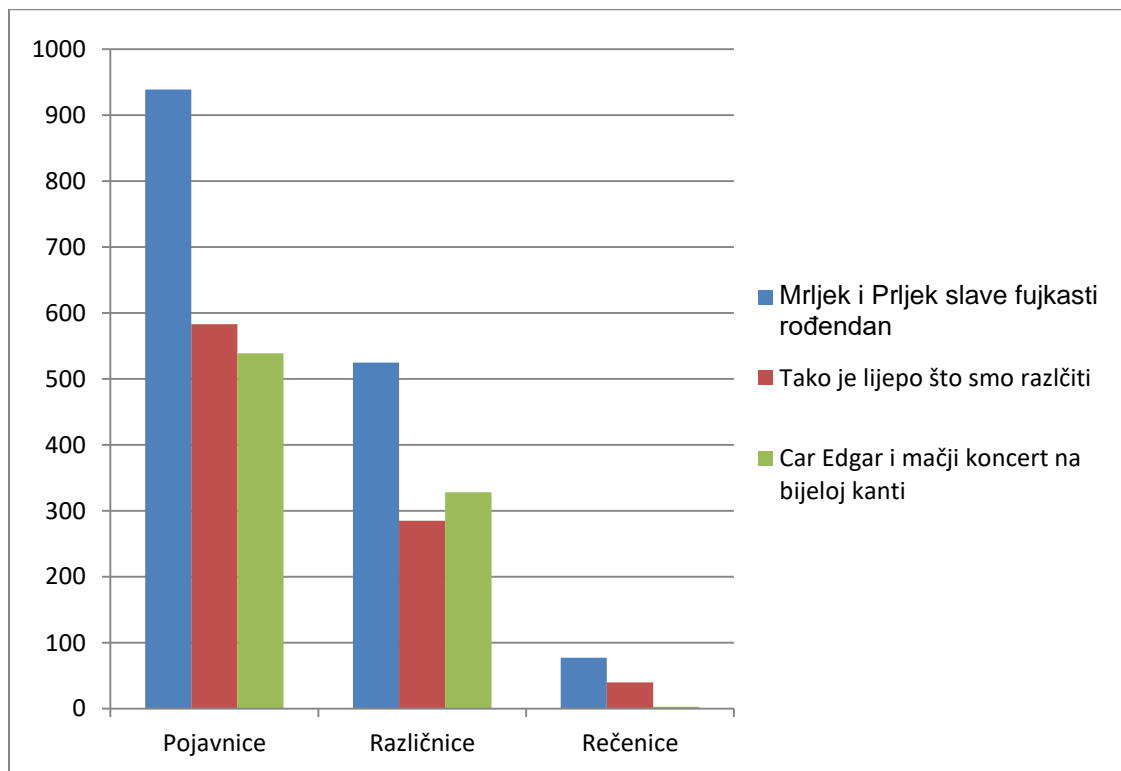

Tabela 4. prikaz najčešćih pojava svih slikovnica

Mrljek i Prljek slave fujkasti rođendan	i, je, su, u, se, Mrljek, Prljek, Nora, na, od
Tako je lijepo što smo različiti	je, se, u, i, Mirko, Puzica, a, u, igrati, na
Car Edgar i koncert na bijeloj kanti	je, i, se, u, da, a, Edgar, to, Una, sve

Dijeljenjem različenica i pojava dobili smo podatak o leksičkoj raznolikosti svake slikovnice. Istraživanje je dokazalo kako je *Car Edgar i koncert na bijeloj kanti* leksički najzahtjevnija slikovnica, nakon nje slijedi *Mrljek i Prljek slave fujkasti rođendan* i za kraj *Tako je lijepo što smo različiti*.

Grafikon 2. prikaz leksičke raznolikosti svih slikovnica

Po brojnosti riječi u rečenicama *Car Edgar i koncert na bijeloj kanti* ima vodeće mjesto, nakon njega *Mrljek i Prljek slave fujkasti rođendan* i na zadnje slikovnica *Tako je lijepo što smo različiti*.

Grafikon 3. prikaz broja riječi u rečenicama svake slikovnice

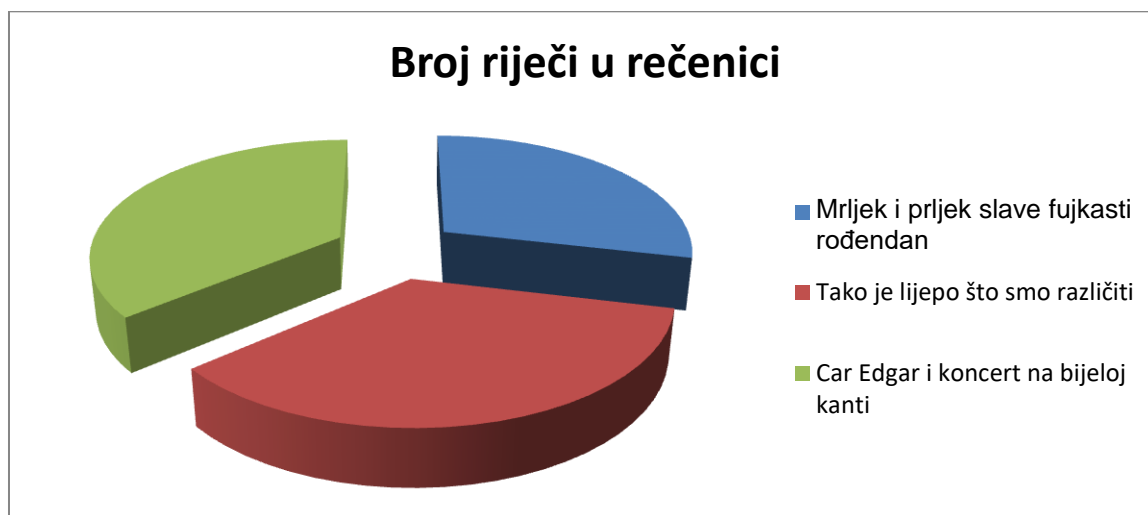

Tabela 5. prikaz najčešćih sveza riječi slikovnica

Mrljek i Prljek slave fujkasti rođendan	omiljeno jelo, pod noktom, na svijetu, njihovi prijatelji, Mrljek Prljeku
Tako je lijepo što smo različiti	mišić Mirko, papiga Krešta, zmijica Puzica, mačka Ljupka, nova igra
Car Edgar i koncert na bijeloj kanti	Edgar je, u kantu, mačji koncert, raskošna pozornica, car Edgar

Tabela 6. prikaz najčešćih imenica unutar slikovnica

Mrljek i Prljek slave fujkasti rođendan	Mrljek, Prljek, Nora, ruke, nokte
Tako je lijepo što smo različiti	Mirko, Puzica, Krešta, mišić, životinje
Car Edgar i koncert na bijeloj kanti	Edgar, Una, kantu, vrtu, mačak

Tabela 7. prikaz najčešćih glagola unutar slikovnica

Mrljeki i Prljek slave fujkasti rođendan	je, su, oprala, bilo, sam
Tako je lijepo što smo različiti	je, su, igrati, nemam, smo
Car Edgar i koncert na bijeloj kanti	je, kompostiranje, bio, bacaju, služi

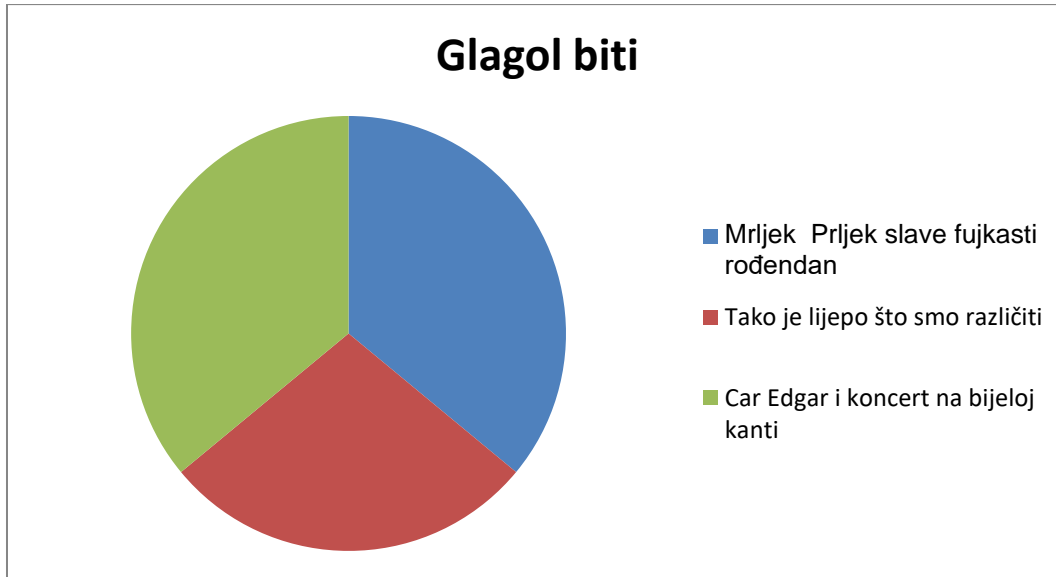
Tabela 8. prikaz najčešćih pridjeva unutar slikovnica

Mrljek i Prljek slave fujkasti rođendan	prljave, omiljeni, najviše, rođendanski, velike
Tako je lijepo što smo različiti	različiti, lijepo, novu, šarenim, tužno
Car Edgar i koncert na bijeloj kanti	bijeloj, raskošna, jako, zdravi, mačji

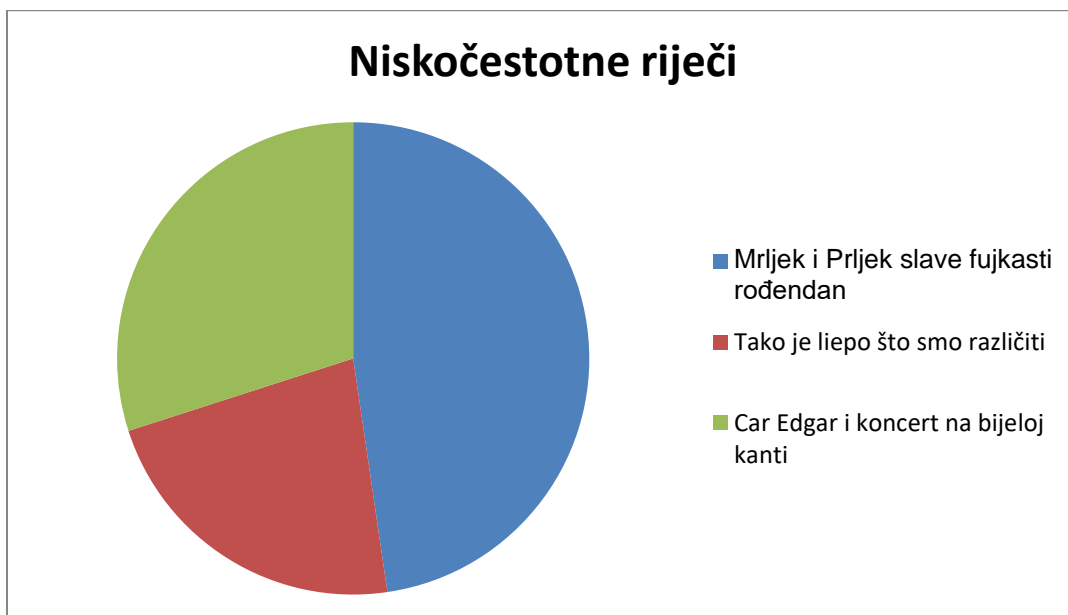
Tabela 9. prikaz najzahtjevnijih i najzanimljivijih niskočestotnih riječ unutar slikovnica

Mrljek i Prljek slave fujkasti rođendan	prilično, udomačili, odvod, smolasto, najurnebesniji
Tako je lijepo što smo različiti	naposljetku, neprimjetno, krdo, oblijetala, pripadam
Car Edgar i koncert na bijeloj kanti	organski, razvrstavanje, odgrizak, pospe, pogodan

Grafikon 4. prikaz zastupljenosti najčešćeg glagola u svim slikovnicama

Grafikon 5. prikaz brojnosti niskočestotnih riječi unutar slikovnica

5. Zaključak

Na temelju literature koje sam provela možemo zaključiti koliko je važna slikovnica djetetu i njen utjecaj na djetetov razvoj. Prema mome istraživanju, suvremene dječje slikovnice leksički ne odstupaju u velikoj mjeri jedna od druge.

Grafički prikazi pokazuju najveću oscilaciju kod broja rečenica unutar cijele slikovnice i broja različenica među slikovnicama. Također, veliki je raspon između broja niskočestotnih riječi.

Izuzetno su važni govorno-jezični poticaji od samog rođenja djeteta, kada dijete ima dobre govorno-jezične poticaje, ono jezik uči lako i bez napora.

Slikovnica je poticajni materijal za leksički razvoj te se po suvremenim istraživanjima djeci treba čitati od najranije dobi.

U današnje vrijeme, na tržištu se može pronaći velik broj različitih vrsti slikovnica. Kada roditelj ili odgojitelj bira dječju slikovnicu, pažnju bi trebao skrenuti na sklad između slikarstva i književnosti. Slikovnica bi se prije svega trebala kupovati u knjižarama te za biranje treba odvojiti određeno vrijeme. Postoji li želja djeteta da samo odabere slikovnicu, roditelj ili odgojitelj bi trebao pustiti dijete da odabere, kako bi ono pokazalo svoje interese. Treba izbjegavati prerade bajki jer se preradom gubi na kvaliteti, tj. bajka se sadržajno suzi do mjere da je tekst nelogičan i da ne odgovara originalnoj verziji. U slučaju da odgojitelj ili roditelj iz nekog razloga treba preradu bajke, važno je da tu preradu napravi književnik ili neka stručna osoba.

Dijete ne smatramo čitateljem sa izgrađenim ukusom i znanjem, zbog toga izbor slikovnica mora biti pomno biran jer se na taj način gradi djetetov stil.

Ako nismo sigurni je li slikovnica primjerena za djetetovu dob, možemo se voditi principom; koliko riječi ima u rečenici, za taj urast je primjerena slikovnica (+/- dvije riječi).

Zadaća slikovnice, osim gore navedenih razvojnih zadaća, je da dijete istinski uživa u slikovnici i da se čitanjem zabavlja. Redovnim čitanjem ponajprije slikovnica, dijete stvara naviku čitanja koju će prenijeti u odraslu dob, što donosi mnoštvo pozitivnih rezultata u daljnjem učenju i školovanju.

Slikovnica je temelj proširenja dječje spoznaje, zato kvalitetna slikovnica treba biti cijenjena i hvaljena.

6. Literatura

- 1) Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, 2020., Usvajanje jezika, Leksikografski zavod Miroslav Krleža
- 2) Piperković D., 2011., Revolucija kao intelektualni credo, Osijek
- 3) Apel, K., Masterson, J., 2004., Jezik i govor od rođenja do šeste godine: od glasanja do prvih riječi početne pismenosti – potpuni vodič za roditelje i odgajatelje. Lekenik, Ostvarenje
- 4) Kuvač Kraljević, J., 2015., Priručnik za prepoznavanje i obrazovanje djece s jezičnim teškoćama
- 5) Bošnjak, M.; Cvikić, L.; Jelaska, Z.; Kuvač, J.; Novak, M. J.; Olujčić, I.; Radosavljević, 2007., Drugi jezik hrvatski, priručnik s radnim listovima, Zagreb
- 6) Vrhovac, Y. i suradnici, 2019., Strani jezik u osnovnoj školi, Zagreb: Naprijed.
- 7) Vrsaljko S., Paleka Š., 2019., Pregled ranog govorno-jezičnoga razvoja
- 8) Kuvač Kraljević J., 2015., Vodič za prepoznavanje i obrazovanje djece s jezičnim teškoćama
- 9) Aladrović Slovaček K.; Agić, Ž., 2018, Obilježja dječjega umnog leksika u primarnome obrazovanju (Characteristics of children's mental lexics in primary education
- 10) Aladrović Slovaček, K.; Pavličević-Franić D., 2018., Razvoj leksičke kompetencije u nastavi hrvatskoga jezika u osnovnoj školi
- 11) Udier S.L., 2009., Pristup obradi leksičkih jedinica u nastavi hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika
- 12) Brkić S., 2015., Jezik suvremenih dječjih slikovnica
- 13) Radmanić I., 2019., Edukativne slikovnice za djecu predškolske dobi
- 14) Batarelo I., 2015., Nove razine interaktivnosti dječjih slikovnica
- 15) Kovač E., 2013., Interaktivne multimedijske slikovnice

- 16) Martinović I., 2011., Slikovnica kao poticajni materijal za leksički razvoj djece u trećoj godini života
- 17) Sidler Folsom J., 2017., Dijaloško čitanje: razgovaranje o knjigama
- 18) DV Cvrčak, 2019., Uloga slikovnice u ranoj i predškolskoj dobi,
- 19) Šišnović I., zima 2011/2012., Odgojno-obrazovna vrijednost slikovnice
- 20) Hržica G.; Peretić M., 2015., Što je jezik?
- 21) Buzećan M., 2017., Teoretska utemeljenost ranog učenja drugog stranog jezika
- 22) Raffaelli I., 2015., O značenju, Zagreb, Matica Hrvatska
- 23) Aladrović Slovaček K., 2019., Od usvajanja do učenja hrvatskoga jezika, Zagreb, Alfa

Tablica slika:

Slika 1. Proces širenja dječjeg vokabulara (Aladrović Slovaček i Pavličević-Franić, 2018.)	11
Slika 2. laporelo slikovnica	14
Slika 3. pop-up slikovnica	15
Slika 4. multimedijaska slikovnica „Mali princ“, autora Antoineta de Saint-Exupéryja	15
Slika 5. Interaktivna slikovnica	19

Tablica tabela:

Tabela 1. Govorno-jezični razvoj djeteta prema dobi, Kovač Eva (2013.)	5
Tabela 2 Broj usvojenih riječi, Izvor: Apel, K., Masterson, J. (2004). Jezik i govor od rođenja do šeste godine: od glasanja do prvih riječi početne pismenosti – potpuni vodič za roditelje i odgajatelje. Lekenik, Ostvarenje	6
Tabela 3. vrste slikovnica obzirom na dob djeteta, prema: Kovač(2013.)	16
Tabela 4. prikaz najčešćih pojava svih slikovnica	25
Tabela 5. prikaz najčešćih sveza riječi slikovnica	26
Tabela 6. prikaz najčešćih imenica unutar slikovnica	26
Tabela 7. prikaz najčešćih glagola unutar slikovnica	26
Tabela 8. prikaz najčešćih pridjeva unutar slikovnica	26
Tabela 9. prikaz najzahtjevnijih i najzanimljivijih niskočestotnih riječ unutar slikovnica	27

Izjava o izvornosti završnog rada

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)